

Josef Opatrný

Pamatujte na Alamo

**OD REALITY K MYTU
A ZASE ZPATKY**

1800

Wendekreis des Krebzes

Josef Opatrný

Pamatujte na Alamo

**OD REALITY K MÝTU
A ZASE ZPÁTKY**

NAKLADATELSTVÍ EPOCHA
PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST

Ediční rada Edice Magnetka:

prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc. (FF UK, Technická univerzita v Liberci)

doc. PhDr. Jan Halada, CSc. (FSV UK, Institut komunikačních studií)

prof. PhDr. Radek Fukala, Ph. D. (Univerzita J. E. Purkyně Ústí nad Labem)

PhDr. Miloslav Martínek, CSc.

JUDr. František Čermák

Copyright © Josef Opatrný, 2014

Drawing © Martin Dásek, 2014

Czech edition © Nakladatelství Epoque, Pražská vydavatelská společnost, 2014

ISBN 978-80-7425-212-9 (Nakladatelství Epoque)

ISBN 978-80-7250-671-2 (Pražská vydavatelská společnost)

Obsah

Úvodní poznámka	7
Provincie na hranici	10
Andrew Jackson a Santa Ana	17
Protagonisté	27
Opravdová válka	40
Bitva o San Antonio	47
Alamo	51
David Crockett	63
Obklíčení	71
Goliad	95
Pamatujte na Alamo	103
Post scriptum	109
O autorovi	110

Úvodní poznámka

Když jsem psal před čtyřiceti lety první, kratičký text o Alamu, vycházel jsem nejen z tradičních titulů k dané problematice, tedy například z publikace Johna Myerse Myerse, *Alamo* (1948), ale především z tehdy moderních prací, zejména Lon Tinkle, *13 Days to Glory: The Siege of the Alamo* (1958) či Virgil E. Baugh, *Rendezvous at the Alamo. Highlights in the Lives of Bowie, Crockett, and Travis* (1960). Obléhání a dobývání Alama bylo pro jejich autory, a odbornou i laickou veřejnost v této době vůbec, součástí boje anglicky mluvících Texasanů za svobodu, jeho pád potom na jedné straně vítězstvím přesily nelítostné soldatesky nad hrstkou civilistů bránící tradiční hodnoty Ameriky korunovaným vražděním bezbranných žen a dětí, na druhé straně pak mementem, které sjednotilo Texasany a utvrdilo je v přesvědčení o správnosti jejich rozhodnutí zřídit vlastní stát a nakonec vstoupit do americké Unie.

Tento klasický pohled vycházel z pramenů americké provenience a ještě častěji pouze z dobové americké publicistiky opřené o nekriticky přijímaná svědectví z první, druhé či páté ruky. Tato publicistika pak trpěla stejnými neduhy jako publicistika pozdější, včetně té dnešní, a tvrzení novinářů odpovídala skutečnosti přibližně ve stejném počtu případů, jako se od ní méně či více, někdy přímo diametrálně, lišila. Teprve v posledních dvaceti letech a zejména v posledním desetiletí se objevily práce, jejichž autoři využívají ve větší míře také mexických pramenů a pamětí účastníků, jedná se například o tituly: Thomas Ricks Lindley, *Alamo Traces: New Evidence and New Conclusions* (2003), Todd Hansen (ed.), *The Alamo Reader. A study in History* (2003); James E. Crisp, *Confrontando el Álamo. La última lucha de Davy Crockett y otros mitos de la Revolución de Texas* (2009) či Phillip Thomas Tucker, *Exodus from Alamo. The Anatomy of the Last Stand Myth* (2010). Přistupují k nim samozřejmě s potřebnou mírou kritičnosti a podařilo se

jím vytvořit obraz události, který se nejspíš velmi přibližuje skutečnému průběhu srážky a podstatně se liší od veřejností zažitého obrazu.

Nemohl jsem nebrat tuto proměnu obrazu v úvahu, když jsem zmiňoval Alamo ve svých novějších textech, a dnes jsem s politováním nucen konstatovat, že můj popis dobytí původně misijní stanice ze sedmdesátých let odráží patrně velmi málo z historické skutečnosti Alama posledních únorových a prvních březnových dní roku 1836 a reprodukuje pouze alamský mýtus. Davy Crockett s největší pravděpodobností nepobíjel útočící vojáky svou Betsy, nechybující ručnicí, v časové tísní jako kyjem a Jim Bowie téměř určitě nepálil do nepřátel z dvou pistolí. Obránci Alama asi mluvili, alespoň ve své většině v běžném životě, spíš španělsky než anglicky, případně anglicky nejen se svými krajany, ale také se svými mexickými přáteli a obchodními partnery, jejichž kreolští předci přišli do Texasu dávno předtím, než britští kolonisté překročili Allegany a vydali se na cestu k Mississippi, a díky svým pobytům v New Orleansu, Washingtonu či New Yorku hovořili jazykem Williama Shakespeara stejně dobře jako jazykem Cervantesovým. Když se potom texaští milicionáři ocitli s vystřílenými zbraněmi pod nelítostnou hrozbou ostrých bodáků, nechovali se jako hrdinové od Thermopyl (choval se tam ostatně každý Sparťan, jak mu kázaly čest a zákony?), ale hledali záchranu v útěku. Jen proto, aby se pak nechali honit naprosto bezbranní po pláni mexickými kavaleristy s jejich šavlemi a hlavně strašnými kopími. Realitě neodpovídá ani tvrzení o zlovolném vraždění žen a dětí. Půvabným mladým ženám, a ty v Alamu byly, samozřejmě hrozí v přítomnosti vojáků téměř vždy různá nebezpečství, mexičtí důstojníci ovšem dokázali zajistit alamským ženám a jejich dětem bezpečí i uprostřed bitvy a po krátkém zadržení v jednom z domů elity San Antonia mohly všechny svobodně odejít, dokonce s osobním Santa Anovým darem.

Laskavý čtenář tedy nechť přijme moji omluvu za bludy, které jsem kázal o Alamu před čtyřiceti lety na základě svých tehdejších vědomostí získaných z hodnověrné literatury. Desítky let studia v knihovnách a archivech proměnily moje dávné podezření, probuzené ostatně už během návštěvy seminářů a přednášek pedagogů, jichž si dodneška velmi vážím, a posilované potom četbou

klasické i moderní literatury, paměti, dobovým tiskem a luštěním někdy neskutečných klikyháků v archivních dokumentech, v jistotu. Ne vše, co je považováno s odkazem na autority za nezpochybnitelný fakt, takovým faktem skutečně je. Archivní pramen je zase jen výtvořem člověka a fotografie i filmový dokument výsledkem jeho volby. Paměť svědků je omylná, nemluvě o jejich schopnosti zapomínat či nechat ovlivňovat pamatované a reprodukováné pozdější zkušeností. A to v lepším případě. Publicistice je pak lepší nevěřit apriori vůbec.

Přes veškerou skepsi mi však nezbyvá, s ohledem na čtenáře, na skutečnost, že mne historie živí, a v neposlední řadě i na vlastní zvědavost, neustávat v pokusech poznat minulost v její skutečné podobě, hledat její kořeny, souvislosti a smysl. Přitom stále o obraze, jehož vytvoření a pochopení mne stojí nemalé úsilí, pochybovat a hledat dál. Nejen v případě Alama, jehož obraz podle stávajícího stavu poznání předkládám níže. Ve skutečnosti tak možná nakonec Davy Crockett pobíjel opravdu nepřátele pažbou svojí pušky a Jim Bowie zemřel tak, jak byl zvyklý žít, se zbraní v ruce.

*Josef Opatrný,
Praha 31. července 2014*

Provincie na hranici

Historii severních částí španělské kolonie Nové Španělsko poznamenávaly v 18. a na počátku 19. století dvě skutečnosti. Španělé zde dorazili do oblasti, kde je už nečekaly žádné velké nálezy drahých kovů a kolonisty sem nelákala ani možnost tehdy v regionu jediného lukrativního hospodářského počínání v podobě chovu dobytka. Jeho transport do hustě zalidněných oblastí kolonie byl komplikovaný a ekonomickou rentabilitu statků tedy silně snižoval. Navíc kraj obývali „divocí“ Indiáni,^{*)} ohrožující svými nájezdy několik osad, misíí a pevnůstek, jež zde Španělé v průběhu 18. století založili, aby chránili hranici před eventuelním pronikáním konkurenčních koloniálních mocností, tedy především Británie a jejích amerických kolonistů. Proto zde také vedli proti Indiánům – Apačům, Komančům a později Čerokijům – pouze defenzivní operace, Indiáni totiž neohrožovali jen španělské osadníky, ale bránili v přístupu také Angličanům. Díky těmto skutečnostem nežily na počátku 19. století v dnešním Texasu patrně více než nějaké čtyři tisíce osadníků, někteří ve správním centru regionu, San Antoniu de Béxar, další pak v jiných osadách nebo na statcích, kde jejich zaměstnanci hlídali dobytek. Neprodávali ho do vzdáleného vnitrozemí, ale spíš za nedalekou americkou hranici. Plantážníci tam potřebovali živit otroky na polích s bavlnou a díky tomuto kontaktu začali jevit o severní pohraničí Nového Španělska zájem také američtí obchodníci, ochotní dodávat své zboží do osad, do nichž zástupci obchodních domů z hlavního města kolonie nebyli ochotni zajíždět. Řídké osídlení a kvalitní půda v Texasu však inspirovaly

^{*)} Autor si je vědom užití výrazu Indián podle nového českého pravopisu. Vzhledem k etymologii slova a tradici zůstává nicméně u použití velkého písmene.

některé příslušníky bavlníkové elity na americké straně hranice k úvahám o možnostech založit nové plantáže bavlny na území pod španělskou koloniální správou. Další Američané pak uvažovali o důlním podnikání.

Ještě před koncem druhého desetiletí 19. století tak odjel do koloniální metropole Mexika Moses Austin. Těžil se společníkem olovnatou rudu na americké straně hranice a chtěl zkusit štěstí i v Novém Španělsku. Při jednání o prospekci vyjednal s koloniálními úřady dohodu o příchodu osadníků z Missouri, případně dalších států či teritorií americké Unie. Završil přitom svá jednání úspěchem hlavně díky podpoře příslušníků texaské politické a ekonomické elity, Juana Erasma Seguína a Felipe Enrique Neriho. Podle patentu z roku 1820 mohl přivést do Texasu 300 rodin ze Spojených států za předpokladu, že budou respektovat zákony kolonie, stanou se z nich spolehliví poddaní španělské koruny, konvertují ke katolicismu a usadí se mimo centra osídlená už španělsky mluvícími Texasany. Austin však nestačil dohodu naplnit. Když se vrátil do Missouri, aby začal se získáváním kolonistů, dostal zápal plic a zemřel.

V Mexiku navíc došlo k velkému zvratu. Kritikové koloniálního režimu dokázali porazit královské oddíly a vyhlásili nezávislost země. Austinův syn Stephen, který měl zájem v pokračování otcova podniku, pak vyjednával celá léta o obnovení kontraktu a nakonec s pomocí starých otcových přátel uspěl nejen v Texasu, ale i v hlavním městě. V roce 1824 tak překročily první z tří set rodin hraniční řeku Sabine a založily v rámci dohody postupně několik osad. Úspěch podniku lákal samozřejmě následovníky. O kolonizační kontrakty usilovali další podnikatelé, dohody o rozšíření původního počtu osadníků podepisoval Austin. Během necelých deseti let se tak rozšířil počet obyvatel osad, jež Austinovy společnosti založily v Texasu, z několika stovek na osm tisíc. Víc než dvojnásobek přitom přišel s jinými podnikateli v přistěhovaleckém „průmyslu“, ale také ilegálně. Především tito ilegální přistěhovalci nectili pravidla, jež přijímali osadníci přicházející v rámci dohodnutých kontraktů, a dostávali se do konfliktů s místním španělsky mluvícím obyvatelstvem a mexickými úředníky.

Asi třicetičlenná skupina vedená bratry Edwardovými dokonce poté, co se zmocnila pevnůstky v osadě Nacogdoches, vyhlásila

na konci roku 1826 nezávislou republiku Fredonia. Vzbouřenci vzápětí uzavřeli dohodu s některými náčelníky Čerokijů. Podle ní si měly signatářské strany rozdělit část Texasu a poskytovat si vzájemně pomoc proti vnějším nepřátelům, jimiž chápali spojenci samozřejmě Mexiko. Třebaže mexická armáda nedisponovala v Texasu velkými silami v podobě stálých posádek, na povstalce jejich jednotky stačily. Zatímco pochodovaly k Nacogdoches, snažili se Edwardsovi zmobilizovat osadníky, kteří přišli ze Spojených států. V této snaze ovšem neuspěli, a někteří jejich představitelé dokonce výslovně podpořili mexické úřady. Když se pak armádní oddíl plukovníka Matea Ahumady přiblížil na vzdálenost jednodenního pochodu k Nacogdoches, opustili vzbouřenci 28. ledna 1827 osadu. Ne proto, aby táhli Mexičanům vstříc, zaměřili k řece Sabine a přešli na americký břeh.

Po necelých šesti týdnech tak dobrodružná akce skončila, ale pro část mexické politické scény znamenala velké varování. Přestože se tehdejší nezpochybnitelný vůdce Texasanů amerického původu Stephen Austin od podniku Edwardsových jasně distancoval, upozorňovali někteří mexičtí politici a novináři na nebezpečný vývoj v Texasu. V regionu už počet přistěhovalců ze Spojených států přesahoval počty španělsky hovořících obyvatel, ať už jejich předci přišli do regionu před desítkami let, nebo krátce po vyhlášení nezávislosti. Nic na tom neměnil fakt, že Stephen Austin představoval v této době v Texasu výrazný stabilizující faktor a jeho kontakty v samotném Texasu i v hlavním městě pomáhaly jak jeho kolonizačním podnikům, tak uklidňování situace.

Stephen Fuller Austin se narodil v roce 1793 v důlní oblasti v jihozápadní Virginii, kde se jeho otec neúspěšně snažil zbohatnout těžbou olovnaté rudy. Když zde neuspěl, přestěhoval se v roce 1798 i s rodinou do dnešní Missouri, tehdy části španělské Louisiany, a získal od koloniálních úřadů koncesi na dolování v lokalitě, v níž už dříve hledali olovnatou rudu francouzští prospektoři. Ve věku jedenácti let se malý Austin vrátil do prostředí, v němž se mluvilo anglicky. Ne proto, aby se zde živil vlastními silami, jak bylo ve Spojených státech na začátku 19. století poměrně časté, ale aby chodil do školy. Nejprve navštěvoval vzdělávací zařízení v Connecticutu a poté kolej v Kentucky. Tady úspěšně skončil v roce 1810